

semblant i de sentit no massa diferent. Dioscòrides (c. 50 d. C.) anomena *δονακίτις*, *-ίτιδος*, la *λευκή-ἀκάνθη*=ll. *alba spina*, o sigui fr. *aubépine*, el nostre arç blanc. Plini dóna el nom de *donax*, *-ācis*, al «roseau de Chypre» o sigui una mena especial de 'canya'. Car es tracta del nom grec de la canya en general, *δόναξ*, *-ακος*, comú i conegudíssim en el grec clàssic i de tots els temps, des de la Ilíada, fins als grans tràgics, els grans lírics i bucòlics, els grans historiadors i els èpics de l'edat de Plata (Apolloni de Rodos, etc.). Continua essent ben conegut dels glossadors greco-llatins del baix Imperi i alta Edat Mitjana (glossant *arundo* CGL III, 301.10, 208.11, glossant *canna*, *calamus*, *cartilago* en altres glosses).

Un mot tan conegut es prestava a moltes comparacions, sentits secundaris, i formacions derivades: Baquilides posa al Nil l'epítet de *δονακώδης*, Teòcrit i ja Esquil i Píndar anomenen *δόναξ* la xirimia o caramella; un poeta de l'antologia Palatina redueix aquell *δονακίτις*, que hem vist substantivat per Dioscòrides, a simple adjectiu 'comparable a una canya'. No cal doncs gens d'imaginació per suposar que entesos hispano-romans vagin donar el nom de 'comparable a una canya' a la donarda, i en particular a la seva alta tija espiga o «pitaco», puix que Dioscòrides inclús ho féu amb l'arç blanc de forma més diferent; ja hem vist que a Lluçmajor en diuen *aubó de sa donarda*, i l'*aubó* és una planta diferent. Sigui partint del mateix *δονακίτις* de Dioscòrides (llavors hauria de ser amb accent transposat a la *a*) o d'un derivat semblant a *δονακώδης* que usa amb el sentit de «en maniere de roseau» i (com adverb) Apolloni Dyscolos, sigui d'un *δονακίς, *-ίδης* diminutiu-adjectiu en qualsevol moment pogué formar-se donats els hàbits derivatius del grec, tenim base fonètica adequada per a un ètomon *DONACIDA (acusatiu grec de *δονακίς) o bé *DONACITA. I d'això, trasmès pel mossàrab, es passava a *donaxda* o *donáğda*, d'on *donarda* (tal com *preboder* > *preborde* o mall. pron. *səz dònəs* > *sər dònəs*).
DERIV.: *Donardeva*.

1 Amengual distingeix el maguei americà com a *acزابارا vera* i l'altre com a *acزابارا ras* i cult. Aquest és el que li neix «un vástago de 8 a 10 pies de largo, llamado *pitaco*, en cuya extremidad echan las flores blancas». Aquestes són les que en els afores de Barcelona en diuen *ballarins*, que els marrecs de la Barcelona vella anaven venent pels carrers del barri de Raval, pels anys 1880, per una «agulla» («a agulla, a agulla, ballarins») com havia sentit contar tot sovint al meu pare. — 2 I crec que enlluc més, car si bé va usar el mot el targarí Manuel de Pedrolo (*J. Flo.* de l'Alguer, 1961) degué ser només a tall de mot singular i estrany, en certa manera decoratiu, que degué aprendre a Mallorca.

Donari, donat, donatari, donatiu, V. dar

DONCS, mot comú amb oc. ant. *doncs* i *donc*, fr. *donc* i it. *dunque*, d'igual significat; junt amb aquests existeix antigament en aquestes llengües el significat

de 'llavors', tant en aquestes formes com en les variants compostes *adonc*, *adunque* i *ladonc(s)*, que també és català antic *lladons* i *adoncs*; tot això ve del llatí vulgar, on es troba DŪNC, font principal de les formes romàniques i resultant d'un nus o acumulació que es va produir en llatí vulgar entre les tres partícules del ll. clàssic TŪNC 'llavors, en aquell moment', DUM 'mentre' i TUM 'doncs, ara bé' i també 'llavors'; tan antic com *doncs* és *donques* català i francès, *doncas* oc., que junt amb l'it. *dunque*, provenen de variants amb *qu* del llatí vulgar. □ 1.ª doc.: tant *doncs* com *donques* i *adoncs*, *adonc*, ja es troben des dels orígens Ss. XII-XIII.

«Devem aver paciència e humilitat, per aizò qar Diable exajet Nostre Seïnor, qui és cab de totz òmens; *doncs*, bé podem saber que negú om no escaparà que'l Diable no'l exag» ('tempti, assagi'), *Hom.*, 6v4; i també «axí serà aquest segle vil envés aquel que és a venir; *donchs*, freres cars, ajam caritat vera senes ira, senes avarca, senes ---», ib., 2v14. De l'ús en el diàleg en el temps arcaic, en tenim mostra en el doc. de 1250 de declarants contra l'heretgia (Alt Cardener) «--- o coneg ara. —*Donc* calad, que trobad o avets» (PPujol, *Docs. Vg. Urg.*, n.º 15, lín. 28).

També tenim exs. de *adonc*, *adoncs*, *adons*, en les *VidesR*, així com de *doncs*, *donques*, i uns i altres amb els sentits de 'llavors' i de 'doncs', i si bé aquest sentit hi és rar en aquelles, i aquell sentit hi és rar en les formes sense *a-*; veg. cites de totes en el vol. 1, p. 114 (s. v.); p. ex.: «sent Ignasci li respòs: —No és aysò de ma vertut, ans hoc é soferit per l'ajutori de Jhs. Ch. —E *adonc* sent Ignasci féu iréxer los leons per so que'l devorassen», fº 61r2 (n. 56, forma sense *-s* poc freqüent, que es retroba en la *Filla del Rei d'Ongria* del S. XIV: «*adonch* los comtes e ls barons d'Ongria foren molt alegres», *CoDoACA* XIII, 67).

Molt més sovint formes amb *-s*, ja a les *VidesR*, i en general amb el sentit de 'llavors': «en la ora que degren oferir, l'escolà --- baysà la mà --- a sent Domènec e --- ne sentí i xir tan gran odor que nuls temps no l'avía sentida tan gran; per què, *adons* é'l fo molt refredat en lo pecat de luxúria e tornà molt cast» (16-v1, n. 7); «dementre que la missa-s cantava --- fo garida, segons que-s recomta; *adoncs* Na Lúcia a la mare dix: —sí tu creus ---» (12v1, n. 18a); i hi abunden els exs. de *doncs* i *donques* amb el significat consecutiu: «quant seràs morta --- ab tu portar no o poràs: dóna-o *donques* mentre que vius», «Mare mia, vet que sanada és per aquella santa verge, *donques* te prec que, pus per les sues oraciós te sanà, que tu de vuymés a mi no nomenls meu espòs ---» (12v1, nn. 23 i 20), i vegeu-ne molts més en el citat gloss. de les *VidesR*. Altrament és un fet de semàntica general que es passa sovint, i fàcilment, de la idea de 'aleshores' a la de 'doncs, per consegüent', i que en diverses llengües tot s'expressa per un mateix mot, o per un que passa d'aquella idea a aquesta: és el cas de l'angl. *then* i del fr. *alors* («vous croyez cela, *alors* faites ---»). En Lluç el sentit de *doncs* és més sovint el consecutiu o illatiu, semblant al modern, però encara té de vegades